

СТАН ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Блудова Ю.О.

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

Всебічний гармонійний розвиток особистості не можна уявити без її естетичної вихованості. Естетичне виховання є процесом формування цілісного сприйняття і правильного розуміння прекрасного у мистецтві, природі й дійсності; здатність творчого самовиявлення, що притаманна людині. Проте ця здатність вимагає свідомого, цілеспрямованого, планомірного і систематичного розвитку. Основою для цього виступає певний рівень художньо-естетичної культури особистості, її здатності до естетичного освоєння дійсності. Він виявляється як у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, оцінок, смаків, потреб та ідеалів), так і в розвитку умінь і навичок активної перетворюючої діяльності у мистецтві, праці, побуті людських взаєминах [2].

Для ефективної роботи з формування художньо-естетичного смаку дітей молодшого шкільного віку необхідно запровадити наступні заходи: робота має охоплювати основний контингент учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів; роботу мають проводити досвідчені вчителі та керівники гуртів; усі досліджувані групи під час участі в експерименті повинні отримувати підготовку відповідно до загально-навчальних вимог освітнього процесу загальноосвітнього навчального закладу [1].

У ході експериментального дослідження ми визначили експертну групу, до складу якої входили досвідчені вчителі та керівники гуртків загальноосвітніх навчальних закладів м. Харкова та Харківської області, зокрема ХЗОШ №111, ХЗОШ №145, Харківської гімназії №12, Наталинського НВК Красноградського району та Балаклійської ЗОШ Харківської області.

Усі фахівці мають досвід роботи у загальноосвітньому навчальному закладі не менш ніж п'ять років, беруть участь у підготовці учнів початкових класів та проводять заняття на високому методичному рівні.

Перед безпосередньою роботою з формування художньо-естетичного смаку в учнів початкової школи та для поглибленого вивчення заходів, що необхідні для формування художньо-естетичного смаку дітей молодшого шкільного віку, було проведене анкетування вчителів, під час якого було визначено ставлення фахівців загальноосвітніх навчальних закладів м. Харкова та області до проблеми формування художньо-естетичного смаку учнів та проаналізовано труднощі та перепони, які заважають вчителям формувати художньо-естетичний смак дітей молодшого шкільного віку.

Насамперед, для нас цікавими були відповіді респондентів на питання «Якою мірою вирішується, на Вашу думку, проблема формування художньо-естетичного смаку дітей молодшого шкільного віку під час навчального процесу?».

Так, 60 % опитаних відповіли «не вирішується достатньою мірою» та 23 % – «зовсім не вирішується».

Лише 17 % педагогів загальноосвітніх навчальних закладів вважають, що ця проблема вирішується успішно або достатньою мірою. Як бачимо, самооцінка вчителями стану вирішення проблеми формування художньо-естетичного смаку дітей молодшого шкільного віку під час навчальної діяльності є в цілому незадовільною.

Зазначимо, що відповіді на відповідні питання анкети викликали у частини вчителів значні труднощі. Наприклад, на прохання перелічувати найважливіші якості, що відповідають сформованому художньо-естетичного

смаку (3-4 якості), що складають ідеальний художньо-естетичний смак учня, змогли дати відповідь лише 28 % вчителів. 63 % – назвали 1-2 якості та 11 % – не згадали жодної.

Перераховуючи визначальні засоби регіональної культурно-історичної спадщини, лише 9 % педагогів змогли назвати більше ніж п'ять, 18 % – нарахували п'ять, а 14 % – більше трьох використаних ними засобів, 36 % назвали три і менше засобів регіональної культурно-історичної спадщини, а 26 % – не змогли назвати жодної.

Не викликає подиву, що більшість вчителів зазнали труднощі, відповідаючи на запитання «Які із названих Вами рис художньо-естетичного смаку необхідно сформулювати під час підготовки у ЗНЗ?» та «Які необхідно надбати у процесі накопичення власного досвіду?». Розподіл основних рис на отримані під час загальноосвітньої підготовки та навчальної діяльності при цьому відбувався приблизно у співвідношенні 2 до 3.

Аналізуючи відповіді щодо визначення труднощів та перепонів під час формування художньо-естетичного смаку дітей молодшого шкільного віку у навчальній діяльності, варто зауважити, що, на думку 83 % опитаних, це брак часу у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу; 80 % вважають також, що це недостатній інтерес та ініціатива з боку учнів; 92 % – зважають на відсутність методичних розробок з цього напрямку; 55 % – на обмежену можливість отримання учнями практичного досвіду фахової діяльності.

Однак, незважаючи на вищезазначені труднощі частина педагогів (40 %) визнають, що використовують власний приклад оволодіння художньо-естетичним смаком для вироблення такого смаку у учнів. 46 % – зазначають, що такий приклад не використовують, а 15 % – не замислювалися над цим питанням.

Отже, шляхом самоаналізу вчителями ставлення їх до проблеми формування художньо-естетичного смаку дітей молодшого шкільного віку та аналізу труднощів та перепонів, які заважають їм формувати художньо-

естетичний смак дітей молодшого шкільного віку, можна зробити висновок, що художньо-естетичний смак дітей молодшого шкільного віку необхідно формувати ще під час початкової загальноосвітньої підготовки.

Якісний аналіз перерахованих учителями основних рис художньо-естетичного смаку, які необхідно сформувати під час навчання у ЗНЗ показав, що у більшості випадків ними були названі певні знання та уміння, наприклад уміння творчо імпровізувати, уміння створити власний креативний образ, гармонійний зовнішній вигляд, розвинутий кругозір, знання художньої культури, різнобічність інтересів, естетичність, такт, наявність індивідуальної манери виконання художніх і музичних творів тощо. Зокрема, у меншості були вчителі, що асоціювали художньо-естетичні прояви смаку з особистісними психологічними характеристиками: характером, темпераментом, здібностями.

У цілому слід зазначити, що запропоновані вчителям анкети виявили у більшості респондентів відсутність самоусвідомлення ролі власного художньо-естетичного смаку у навчальній діяльності та конкретних його проявів і особливостей, не сформованість навичок використання власного художньо-естетичного смаку для підвищення ефективності навчальної діяльності у ЗНЗ. Однак, 55 % вчителів виявили в ході опитування значний інтерес щодо вивчення та використання на практиці кращих зразків засобів регіональної спадщини у формуванні художньо-естетичного смаку під час загальноосвітньої підготовки учнів початкових класів у ЗНЗ. Виявлений вище підхід більшості вчителів до використання наявних засобів формування художньо-естетичного смаку та необхідності подолання усіх труднощів та перепон у формування його у учнів молодшого шкільного віку негативно позначається на успішності їхньої підготовки та навчальної діяльності, що відбивають результати проведеного опитування.

Треба об'єктивно визнати, що впродовж останніх десятиліть естетичне виховання перебувало в занепаді. Вчителями і батьками приділялось недостатньо уваги до естетичного розвитку молодого покоління. У школах на предмети естетичного циклу відводилась незначна кількість годин. Сім'я

самостійно не могла забезпечити умови для естетичного виховання дітей, бо батьки самі не були підготовлені до цієї роботи. І як наслідок – згрубіле, жорстоке суспільство, естетична бідність житла, побуту взагалі [3].

На думку В.О. Сухомлинського: «Краса – могутній засіб виховання чутливості душі. Це вершина, з якої ти можеш побачити те, чого без розуміння і почуття прекрасного, без захоплення і натхнення ніколи не побачиш. Краса – це яскраве світло, що осяває світ. При цьому світлі тобі відкривається істина, правда, добро; осяяний цим світлом, ти стаєш відданим і непримиреним. Краса — це дзеркало, в якому ти бачиш сам себе і завдяки йому так чи інакше ставишся сам до себе» [4].

Завдання сучасної школи – пробудити в кожній дитині відчуття прекрасного, озброїти її вміннями творити красу у житті, залучати до загальних заходів, свят, конкурсів, якими має бути охоплена значна частина вихованців.

Література:

1. Блудова Ю. О. Формування художньо-естетичного смаку майбутніх вчителів початкових класів у процесі фахової підготовки. Проблеми та перспективи розвитку освіти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 17-18 квітня 2015 р.). Херсон : Гельветика, 2015. С. 82–85

2. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах : додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 25.02.2004 № 151/11. URL : <http://uazakon.com/document/fpart77/idx77597.htm>. (дата звернення : 19.09.2018).

3. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка у запитаннях і відповідях : Навч. посіб. К.: Знання, 2006. С.186–195.

4. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину. Вибрані твори: В 5 т. Т. 2. К.: Рад. шк., 1976. С. 414.